

POL'NOHOSPODÁRSTVO SR VO SVETLE SÚČASNÉHO EKONOMICKÉHO VÝVOJA

AGRICULTURE OF THE SLOVAK REPUBLIC IN THE LIGHT OF PRESENT ECONOMIC DEVELOPMENT

Elena Širá

ABSTRACT

This paper deals with the position of agriculture in the economy of the Slovak Republic. Agriculture secures elementary raw materials, which are indispensable to the existence of people, therefore this sector is very important. According to 5 year period, we try to show the development of the agriculture. For the analyses, we choose selected indicators typical for this sector.

KEY WORDS

Agriculture. GDP. Economic Development.

JEL classification: E20, Q13.

ABSTRAKT

Príspevok sa venuje problematike určenia pozície poľnohospodárstva v rámci ekonomiky Slovenska. Poľnohospodárstvo zaisťuje elementárne suroviny, ktoré sú nevyhnutné pre existenciu človeka, preto je toto odvetvie veľmi dôležité. Vývoj v poľnohospodárstve je identifikovaný na základe hodnôt vybraných ukazovateľov v 5 ročnom období.

KEÚČOVÉ SLOVÁ

Poľnohospodárstvo. HDP. Ekonomický vývoj.

ÚVOD

Existencia poľnohospodárstva v Slovenskej republike je hlavnou súčasťou národného hospodárstva, kde je základnou zložkou primárneho sektora. S jednoznačnosťou môžeme povedať, že patrí k najstarším a najdôležitejším oblastiam týkajúcich sa zásobovania potravin a zabezpečenia sebestačnosti.

Za najvýznamnejší článok ekonomiky Slovenskej republiky je pokladaný primárny sektor. Primárny sektor zaist'uje elementárne suroviny, ktoré sú nevyhnutné pre existenciu človeka. Taktiež nesie zodpovednosť za poskytovanie materiálu a surovín, bez ktorých by neexistovali iné časti, respektíve sektory. Týmto dôvodom sa primárny sektor stáva základným sektorom národného hospodárstva (Hečková, Huttmanová, Chapčáková 2011).

Podľa Roguľa (2012) za hlavné charakteristické znaky primárneho sektora považujeme:

- tempo vedecko technického pokroku – nízke,
- rast produktivity práce – pomalý,
- investičná náročnosť - vysoká,
- ziskovosť – relatívne nízka,
- záujem súkromného sektora – malý.

Poľnohospodárstvo je veda, činnosť zaoberajúca sa pestovaním plodín, šľachteným ovocných sadoch, rastlinou a živočíšnou výrobou, chovom poľnohospodárskych zvierat a iných poľnohospodárskych činností a aktivít realizovaných tak fyzickými, ako aj právnickými osobami (Kadlečíková 2012). Podľa Horskej a Nagyovej (2013) predstavuje poľnohospodárstvo komplex prác, ktoré zabezpečujú dôležité potreby ľudstva. Má významný dopad na zaopatrenie výživy pre obyvateľstvo, na energetiku a na zamestnanosť v oblasti poľnohospodárstva.

Podľa Miklovičovej a Miklovičovej (2012) je prioritou poľnohospodárstva výživa obyvateľstva, ktorá je sprostredkovaná rastlinnou a živočíšnou výrobou a ktorej hlavnou úlohou je zabezpečenie produktov spracovaných potravinárskym priemyslom pre každodennú spotrebu. Dôležitou súčasťou sektora poľnohospodárstvo je viazanosť na pôdu, ktorá predstavuje primárny faktor.

MATERIÁL A METÓDA

Cieľom príspevku je poukázať na postavenie poľnohospodárstva v rámci ekonomiky Slovenska v súčasnosti. Pre zhodnotenie úrovne poľnohospodárstva sme si vybrali nasledovné ukazovatele, ktorými poľnohospodárstvo popíšeme a charakterizujeme. Sú nimi:

- výnosy v mil. €,
- náklady v mil. €,
- výsledok hospodárenia v mil. €,
- tržby z predaja produktov v mil. €,
- HDP poľnohospodárstva v %,
- hrubá pridaná hodnota v %,

- medzispotreba v %.

Zdrojmi dát pre analýzy boli najmä Štatistický úrad SR, údaje zverejnené na stránke Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. V teoretických východiskách sme čerpali z odbornej literatúry a rôznych vedeckých príspevkov venovaných skúmanej problematike. Ako hlavné metódy skúmania boli použité analýza a následne vytvorený regresný model. Regresiu sme skúmali v štatistickom programe Gretl. Sledovaným obdobím pre naše analýzy boli roky 2010 - 2015.

VÝSLEDKY A DISKUSIA

Pre odvetvie poľnohospodárstva je typická viazanosť na klimatické podmienky, čo značne ovplyvňuje hodnoty sledovaných indikátorov, ktoré sa z roka na rok menili. Vývoj participácie poľnohospodárstva cez vybrané ukazovatele na ekonomiku Slovenska v sledovanom období 2010 - 2015 nebol priaznivý. Vo väčšine sledovaných indikátorov je pod priemerom celkového hospodárstva Slovenska. Napriek tomu však vzhľadom na svoje funkcie, ktoré poľnohospodárstvo plní má svoje nezastupiteľné miesto v národnom hospodárstve Slovenska.

Tabuľka 1. Vybrané ekonomické ukazovatele poľnohospodárstva v mil. Eur

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Výnosy	2 019,0	2 434,6	2 362,9	2 349,1	2 400,3	2 374,1
Náklady	2 032,9	2 361,0	2 327,9	2 351,6	2 334,6	2 343,6
Výsledok hospodárenia	-13,9	73,6	35,0	-2,5	65,7	30,5
Tržby z predaja vlastných výrobkov	1 215,3	1 452,3	1 584,2	1 515,6	1 544,9	1 531,5
- z toho: rastlinných	625,2	820,9	902,9	804,9	849,9	878,0
 živočíšnych	590,1	631,4	681,3	710,7	695,0	653,5

Zdroj: ŠÚ SR

Záporné výsledky hospodárenia zaznamenali roky 2010 a 2013, kedy náklady presiahli výnosy. Za uvedené roky tieto výsledky ovplyvňovali viaceré faktory ako napríklad rastúce ceny vstupov do poľnohospodárstva, klimatické zmeny s premenlivým počasím, ale i dovoz základných komodít, ktoré sme si na Slovensku schopní vyrobiť. Celkovými výnosmi a nákladmi zaznamenal najnižšie hodnoty rok 2010. Ostatné roky zaznamenávajú mierne oživenie ekonomickej výkonnosti. Z hľadiska tržieb z predaja vlastných výrobkov, najvyššia hodnota bola v roku 2012. Celkovo môžeme povedať, že vývoj tržieb je stabilný. V sledovanom období mierne prevažuje predaj rastlinných nad živočíšnymi výrobkami.

Ekonomický vývoj Slovenska má vplyv i na stav poľnohospodárstva. Podiel poľnohospodárstva na tvorbe HDP s percentuálnym prepočtom podielu aj ostatných odvetví udáva tabuľka 2. Z tabuľky je zrejmé, že podiel poľnohospodárstva patrí k jedným z najnižších.

Tabuľka 2. HDP podľa ekonomických činností SK NACE Rev. 2 v %

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	2,55	3,05	3,23	3,61	3,95	3,30
B,C,D,E Priemysel spolu	23,92	24,08	24,07	22,98	24,25	24,32
F Stavebníctvo	8,06	8,08	8,23	7,11	6,98	7,08
G,H,I Veľkoobchod a maloobchod, oprava motorových vozidiel	19,45	19,37	19,26	18,77	19,40	19,67
J Informácie a komunikácia	4,07	4,01	4,29	3,88	3,64	3,61
K Finančné a poisťovacie činnosti	3,65	3,80	3,72	3,64	3,76	3,91
L Činnosti v oblasti nehnuteľností	6,42	6,11	6,19	7,99	5,94	5,87
M,N Odborné, vedecké a technické činnosti; administratívne služby	6,73	6,47	6,58	6,90	7,08	6,92
O,P,Q Verejná správa, obrana, povinné sociálne zabezpečenie; vzdelávanie; zdravotníctvo ...	13,33	12,66	12,62	12,98	12,24	12,03
R,S,T,U Umenie, zábava a rekreácia; ostatné činnosti	2,77	2,92	3,12	3,11	3,25	3,46

Zdroj: ŠÚ SR

Podiel poľnohospodárstva na HDP Slovenska zaznamenáva rastúci trend, ktorý kulminuje v roku 2014 s hodnotou percentuálneho podielu poľnohospodárstva na tvorbe HDP 3,95 %. Podiel poľnohospodárstva následne v roku 2015 zaznamenáva pokles, ktorý sa približuje hodnote za rok 2012. Celkovo, v sledovanom období bol podiel poľnohospodárstva na HDP ustálený.

Nasledujúce spracovanie číselných údajov predstavuje podiel poľnohospodárstva na tvorbe hrubej pridanej hodnoty a medzispotreby. Podiel na tvorbe hrubej pridanej hodnoty zaznamenal v medzročnom porovnaní nárast. Tvorba medzispotreby za poľnohospodárstvo má klesajúcu tendenciu.

Tabuľka 3. Ďalšie ekonomické ukazovatele poľnohospodárstva v %

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
hrubá pridaná hodnota	3,14	3,43	3,14	4,04	4,40	4,05
medzispotreba	2,54	2,39	2,40	2,37	2,39	2,28

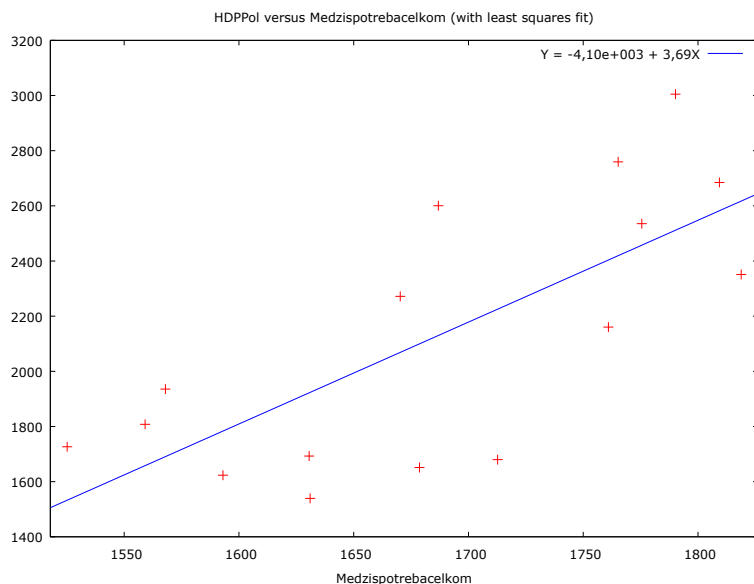
Zdroj: ŠÚ SR

Ako sme už spomínali, na tvorbe HDP Slovenskej republiky sa podieľa aj HDP poľnohospodárstva. Avšak na tvorbu podielu poľnohospodárstva na HDP vplývajú určité ukazovatele, ktoré je potrebné analyzovať. Podstatnými ukazovateľmi sú hrubá pridaná hodnota a medzispotreba. Na základe týchto ukazovateľov analyzujeme, či závisí HDP poľnohospodárstva od hrubej pridanej hodnoty a medzispotreby. Na potrebnú analýzu sa používa viacnásobný regresný model. Zápis viacnásobného regresného modelu:

$$HDP\ pol_i = \alpha + \beta_1 medzispotreba_i + \beta_2 hrubá\ pridaná\ hodnota_i + u_i, i = 1, 2, \dots, n.$$

Zápis odhadovaného viacnásobného regresného modelu:

$$HDP\ pol_i = -4478,35 + 4,378 medzispotreba_i - 1,348 hrubá\ prid.hodnota_i + u_i, i = 1, 2, \dots, n.$$

Obrázok 1. Závislosť HDP poľnohospodárstva na medzispotrebe

Zdroj: vlastné spracovanie

Z grafu možno vyčítať závislosť medzi HDP poľnohospodárstva a medzispotrebou. Priebeh funkcie na obrázku je nasledujúci

$$y = -4,10e + 003 + 3,69x.$$

ZÁVER

P hodnota medzispotreby je 0,001. Zistenie závislosti HDP poľnohospodárstva okrem medzispotreby je potrebné vykonať aj s hrubou pridanou hodnotu. Pričom z grafu je značne vidieť, že p hodnota hrubej pridanej hodnoty je 0,0831. Príslušná p hodnota je v prípade medzispotreby menej ako 0,05. Naproti tomu pri premennej hrubej pridanej hodnote p hodnota nebola menšia ako 0,05. Z týchto výsledkov vyplýva, že máme štatistické dôkazy o tom, že na medzispotrebe záleží.

Poľnohospodárstvo Slovenskej republiky prešlo výraznými zmenami zasahujúcimi od histórie vojnových čias, osamostatnenia štátu až po vstup do EÚ. Slovenská republika sa stala súčasťou Európskej únie v roku 2004 a odvtedy je touto úniou podporovaná. Jej hlavnou úlohou v oblasti poľnohospodárstva je snaha o zabezpečenie základných potravín a o zlepšenie podmienok poľnohospodárskeho sektora v rámci štátov patriacich do únie.

Avšak v posledných rokoch sa pozícia poľnohospodárstva stále oslabuje. V súčasnosti si ale zachováva stabilný podiel na HDP okolo 3 - 4 %. Aj tržby poľnohospodárstva majú ustálenú hodnotu na úrovni 1,5 mld. €. Veríme, že do budúcnosti tento nastolený trend nebude prekonaný v negatívnom ohľade.

POĎAKOVANIE

Príspevok je výstupom z projektov Vega 1/0139/16 a Kega 035PU-4/2016.

LITERATÚRA

- Hečková, J., Huttmanová, E. and Chapčáková, A. (2011). Národohospodárstvo. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove. ISBN 978-80-555-0418-6.
- Horská, E., Nagyová, L. et al. (2013). Marketingové prístupy k udržateľnosti agrosektoru na Slovensku. Nitra: SPU. ISBN 978-80-552-11268.
- Kadlečíková, M., et al. (2012). Agricultural extension in EU countries. Nitra: Slovak University of Agriculture. ISBN 978-80-552-0933-3.
- Miklovičová, J. and Miklovičová, S. (2012). Výrobný faktor pôda a jeho využitie v poľnohospodárskych podnikoch SR. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita. ISBN 978-80-552-0924-1.

Roguľa, P. (2012). Analýza jednotlivých sektorov národného hospodárstva a návrh BSC pre mobilných operátorov. In: Zborník vedeckých prác katedry ekonómie a ekonomiky ANNO 2012 [online] Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, s. 195 -208 [cit. 5. septembra 2018]. ISBN 978-80-555-0608-1 Dostupné z: http://www.pulib.sk/elpub2/FM/Kotulic17/pdf_doc/19pdf

Štatistický úrad SR. [online]. [cit. 24. augusta 2018]. Dostupné z: <http://www.statistics.sk/pls/elisw/metainfo.explorer>

*Príspevok z medzinárodnej vedeckej korešpondenčnej konferencie EAEP 2018, 21. – 23. október 2018 (Prešov, Slovenská republika).

KONTAKTNÁ ADRESA

Ing. Elena Širá, PhD., Fakulta Manažmentu, Prešovská univerzita v Prešove, Konštantínova 16, 080 01 Prešov, Slovenská republika; e-mail: elena.sira@unipo.sk